

Живорад Недељковић
Успон

Архипелаг

Библиотека
Елемент

Уредник
Гојко Божовић

Ликовни уредник
Душан Шевић

Живорад Недељковић

УСПОН

Архипелаг
Београд, 2017.

© „Архипелаг“, 2017.

На корицама
Марина Блашковић, *Kej*,
из циклуса *Digital incidences*

ЗНАМ ДА САМ ТУ

Желео бих да си ту
Роџер Ватерс

Врана што слеће на друм
И кљуца смрзнуто месо пса,
Пас, чувар деце док просе
Испред поште, бескућник
У станичној чекаоници,
Да ли су они слободни.

Вратили смо се с посла;
Ти подгреваш јело,
Крај тебе сам, отварам вино.
Син нас, свикао, пита како је
Било међу књигама, у поезији.
Збуњен, препричава реплике
Из скупштинског водвиља.
Смешимо се бирајући поклоне
За Материце и Оце, за Божић.
Ћутимо о дану.

Нисам сигуран да знам шта је
Пакао. Добро знам шта је милост:
Научићемо вечерас све о животу
Пљоснатих црва, о низијама
Средоземља, о блаженству у сенци
Маслина и историје што је одавно
Утрнула жар под лонцем за топљење.
Проучићемо разнокраке троуглове,
Рубити магнетним бисерима будућег
Нашу једнакостраничну фигуру.
Рањени зрнцима страног нам доба,
Верујемо сјају у шкољци, штедри.

Касније ћу, зажарено тело у чекаоници,
Бележити стихове зачете у простору
У коме можда нисам био,
Уз тихе драгуље Wish you were here,
Comfortably Numb и сличне слапове
Омиљене групе. Сијаћу у мразној ноћи,
Дијамант на светлој страни живота
Над којом оштар кљун шестари, жељан
Да моја фигура изрони из пепела.

I

УСПОН

Успон кроз зебњу хлорофила,
До линије повучене бујношћу
Винових лоза; точкови пређоше
Преко ње: видесмо нове парцеле.
Иза брда од гладних речи чекао је
Манастир, раскриљен у славу
Указања. И да смо раније дошли,
Рекла си, наше би близине биле
Жељне треперења. У томе је сва
Драж: не наглити пред морањем
И извесношћу да предстоје открића,
Непредвидива лечења у њима.
Не марити за потребе кад пуноћом
Нисмо истински одређени. Живети,
Као да животу нису нужна наша тела.

Указасмо се сред фресака, шкропећи
Мисли осећањем да смо грешни.
Да и због тог колања вреди живети,
Искупљивати се, као винари с пумпама
Пред болешћу лозе и доба. Наша је
Заштита у молитви, у вери да лишће
Унутра венуће поступно; да имаће
Речи, распршене у светлости и води.
У порти умисмо се миљем из бунара,
Спојене посуднице напојисмо мелемом.

После, прешли смо временску линију
И видели, нови, зрење здравља.
У сликама над отпорном душом биља
Орла без гнезда, све јаснијег од када
На њима познасмо сопствене обресе

И трепераво миље; из саосећања плавети
И језе тела истекло. Да се у њему огледамо
И тонемо, имајући увек час за искупљење.

ВРЕМЕ НА ПОДУ

Време смо проводили на поду,
Ти, жељан игре и сазнања, рад
Да догађаје обликујеш према
Својој мери и чедности, сине мој,
И ја, гладан доказа да свет је
Подношљив, можда савршен;
Обузет невиностима, нисам успевао
Да га познам, и схватим његове мере.

Дотурао сам ти играчке: војске су
Кидисале на градове и на судбину,
Сведену на освајање, јунаци стрипова
Били су јатаци јунацима филмова.
Имитирао сам сирену хитне помоћи
Да би сви пали одмах проходили,
Био болеро полицијских кола
Да би на нашем поду зацарио мир,
А неваљалци завршили иза решетака.
Срећан, бодрио си ме, тражећи да
Опонашам стварност, да твоја душа
Свикне, сине мој. Следило је време
Провера и наглих устајања кад морао
Си сам кроз врата, знајући да срце је
Без њих, да у њему само си сигуран.

Дани учења и зрења; у њима писао
Сам најлепше странице. Хрлећи
У непознато, грабио ка лакоћи
Асоцијација и изгарао у њима,
Свестан да откривам суштину бића.
Деценијама га разазнавах, на поду,
У играма којима још сам окован.

Разрешења не беше у стварности,
Него тек у опсенама да стварам
Подношљиво место за живот.

Јер, увек би се неко прикрао, обузет
Пламтећим бесом, својим страшним
Очајем, неподношљивошћу спокоја,
И не седајући све срушио, збрисао
Светове. Још сам на поду, Господе,
А ти знаш да ли је под заиста под, или
Невидљиво узвишење; даровао си нам
Весника да му кажем шта искусих
У подношљивости и трпљењу, све
О савршенству које сам унутра познао.
И зидове око њега дигао, не и кров.

ВЕЖБАЊЕ СТРПЉЕЊА

Кад је требало пустити сузу
И оросити латице, срце кад је
Требало изнети, уинат вртложењу,
Стрепео сам да кажем сузи: сузо,
Срцу: срце, мимикрији: склони се
У свој јед, бештијо, немани несита.

Вежбао сам стрпљење, бојећи се
И срца и сузе. Уместо да стварима
Кажем шта су, познавао сам у њима,
Измишљајући, и дух и дах.

Вежбао сам стрпљење, устежући се
Да именујем себе. Кад беше нужно да
Звер крзнем њеним пустим језиком,
Казивао сам: звер као свака, и њено ће
Проћи, а знао да није само крвожедна.
Вежбао сам стрпљење, а не беше час.
Времену кад је било нужно моје време,
Ледио сам и крв и реч, остајао у раму.

Свикао сам, а године су плинуле.

Сав од унутрашњих симбиоза, имам
Стрпљење, савршено у надошлој пени.

Довољно само себи, никога се не тиче,
Не мари да сазна хоћу ли изаћи на крај
Са својим злостављањима и оклевањем
Унезвереног света. Царује, а како би
Другачије кад му је поверена улога бога.

Сам Бог га ствара и чува. И износи
На видело у чудесним досезима поезије.

ДРОЗД

В. К. Вилијамсу

Да сам имао могућност избора,
Можда дрозд не би слетео у наше
Остављено двориште, на жицу,
Да помно мотри моју раскош.

Како је леп, имам коме да кажем
И умножим усхите кад се вратим
Међу књиге. Чио у ведрини којом
Узвраћаш за слике и њихов сјај.

Наметнут нам је начин живљења,
Али озарења распрше устаљеност
И зебњу да све су јаче преваге тела;
Срца врате мисао о духу који бира.

Данас је слетео да наговести топлу
Нашу зиму, изабрао белину. Биће
Још дивљења и помности на жици
Пруженој у нова свитања: остаје

Да из светлости што у нама отвара
Очи, никада не крочимо, једина моја.

МЕЋУ РЕШЕТКАМА

Ово су дани кад пожелим
Да напустим посао и банем
Међу тежакe. Збирају плодове,
Оивичени уцвалим водама.
Под присмотром лихвара
Славе милост хумуса и неба,
Голи у надмоћи чекања.

Мутни дани гњилог лета:
Придружио бих се, цирус,
Риболовцима; да дивим се
Таласу и тајни под њим.
О њој учих од оца, стасалог
У пени. И од филозофа:
Робови идеја, миленијуме
Још мрве у Делфима.

Време је за бег од присиле
И лицемерја, да слушамо срце,
Његове скаске о верности.
Свикли да куца за друге,
Не само да нас измешта у књиге.

Врели дани, кад желим да кажем
Што никада нисам, заборавив
На васпитање, мудрост и очеве
Поуке о покорности и пени.

Причај ми само о булкама,
Само о жубору црвене тишине
У пољу у коме ниси био,

Рећи ћеш, ти с којом делим ужас
И лепоту зрења: дане у кавезима.

Ћутимо, јачи за оданост и дивљење
У чијем виру међу светлосним
Решеткама све чистији бива свет.

КУТИЈИЦА

Кад сколе ме тешки налози,
Решим да загурим љубав према
Ситницама; чим разаберем да
Није узвишена, достојна опсена,
Одређења и знакова дуж стазе.

Макар у неразумном морању,
Пред силом огрезлом у злу,
Зар да се лишим најређећ,
Бићем уобличене целине; зар
Оданости, намах загледан у сто
И прозирни чвор чије ме шаре
Узносе у метежу кафане, да само
Свој у јасној глади душе будем.

У иној, увиђавној буци, усвоји ме
Осмех утиснут на кутији парфема.
Привије ме потом сјај и врати бићу
Кад ти дам поклон, а ти мени песме,
Сплетене у изузимању и узнесењу.

Свикао на дарове овог ума да свет
Познаје у најмањем и велича мрве,
Јаву остављам крај утабаног пута.

Иако можда вапи за шаром у стаблу
Чије сам срце; знам докле корење
Стиже, где се рачва грана на путу
Ка благости утиснутој на кутијици
У којој сва је тишина, свака верност.

ПОНОРНИЦА

Оковани лепим ништавилом,
Људи певају песме о чежњи.
Крвавих дланова купе крхотине,
Да би и сузе имале свој пехар.
Изгоне из себе питања о сврси,
Јер одговори су звери, спремне
На скок у пећини пуној мумлања.
Тако весељаци, сваки у свом Версају,
У мастодонтским салама дуж друма
Зашлог у ништа и у ништа душе.

Понеко истражује своју пећину
И призива чудо. Одувек спреман
За скок наизглед питоме звери,
Гледам цртеже и поруке на зидовима,
Остављене овом руком. Говор јасних
Линија, чежња за изласком и говором.

Ниси се обазирао, свете, превејани
Тумачу: дотурао си ми и угарке и боје;
Од силних својих ломова и течности
Склањао си ме кад слаб бејаш, желећи
Да окусим штогод са гозбеног стола.

Искушавао си ме, и ја сам тебе,
Редећи запуштена твоја окна, увек
Понорница. И опет избићу у немоћ
Да оживим разбијено и означим руте

Сненом кораку; на светлости ме само
Следи та пуна душа, настала од моје,
И оставља полен у јамама дланова.
Спојених у молитви, у вери у чудо.

ЧИСТА СРЕЋА

Неко је ово дисање већ проживео,
Урамљен, присвајао је лепе слике,
Сада моје, и на њих нанео пуноћу.
Спустио своје срце на места гола.

Мотрећи на бол, глача кап његову
Да краси видик, дирне куглу светла.
И чежњи је створио кутак, тик уз
Испуњења из дубоких пећина бића.

Моје су ове слике: бол, зебња, мала
Опростива радост, једино могућа.
Својим сам капима јачао бледе боје;
Тихо, да нико не разазна ведрину.

И не треба нико да зна за њу, ни кад
Боје слију се у једну, лишену оквира.
Јер бол је увек сам, чежња ни већа,
Ни мања, срећа пева једну исту песму.

Певуши, као да живот није на платну
Тела, безброј пута записан у белини.
Пева, а белина шири рам, и сеже увис
Где има ко да је позна, заувек читку.

ТЕХНИКА ПРЕЖИВЉАВАЊА

по Дулијану Барнсу

Никада није било горе време.
То само знам. Лица, сећања
На њих. Лица мртвих. Хумке.

Мислио сам да ћу владати
Умом, савладати га. Сећам се
Сваког бола који ми је нанет,
И оних које сам чекао, осећао,
Као да су ту. Колико је само
Живог бола, колико мртвог.
За сваки знам где је почео,
Када. Одређени дан, место.

У светлим часовима мој ум је
Одбијао да схвати то што се
Дешава; био сам умањен,
Између неверице и очајања.

Био сопствена играчка
Дељана од одбаченог пања,
Метафоре моћног корена;
Свирала од зове којом сам
Звао срце кад би се окренуло
Осетивши да мртви устају
И благо траже моју руку.

Стрепело је срце да мртва твар,
Сећање, не присвоји његов сјај.
Зато сам грчевито стезао руку
У којој је светлела милост.
Био само њен кад је хтела

Да провери могу ли сам кроз
Време тргано поразима живих.
Сваки би да промени ову нарав
У лагуму душе где мртви дишу,
А живи нестају, иду у вреву.

Одолевао сам, очувао слободу
Да трпим и више него што могу.
Стишани хвалоспев трајању.

Нисам јак, никада нисам ни био,
А као да јачег нема на свету.
Овладао сам вештином да авети
Присвојим. Да у пуноћи слутим
Милости; у ишчекивању бола
Који ми неће бити нанет.

Можда хоће: пружам му руке,
И ум да би ојачао и, уместо у моје
Речи, сишао у никада спорије време.

II

ПРИМИЦАЊЕ

Као да се увек примичем нечему посебном,
Што је од огромне важности, да прилазим
Нечему изузетном што мења моју мисао.

И у пустоши тешкој као гробни мук
Видим предео са уређеним вртовима, чујем
Жубор воде и клокот вина у сенци маслине.

Из мог покрета никне пејзаж са лабудовима
На тананим површима, израсте топла зима
Са црквицом у дубини где мештани радосно

Певају тропаре и кондаке, после говоре о деци
И њиховим писмима из градова обликованих
У библиотеке и театре, у галерије и музеје.

Увек се примичем нечему посебном што је
Од огромне важности за мене; кад не бих
Прилазио нечему тако омамљивом, зашао бих

У свој сан, а у њему би све било као што
Слутим кад му прилазим. И ја не бих умео
Да крочим одагле и одам се својој поезији

Што у магновењу баца сенку у којој трајем.
И примичем се нечему особитом, као душа,
У сталном окретању око своје осе, у кружењу

Око нечег наслућеног, неподношљиво светлог.

ЈЕВАНЂЕЉЕ ПО СРЦУ

У предграђима цветају јорговани
И магнолије, сунце прави топле букете;
Дечје их руке остављају у излозима,
У очима стараца што беху на измаку.

Дворишне боје буде устајали ваздух,
Да крепи жељна плућа усиљеног света.
Из завидљивих уста излазе обећања
И пустош обликовања, као да ико верује,
И мари за било шта, осим за сунце,
Сем за воду у којој се зрак умножава.

Април је, тобоже суров, брижни апостол;
И кад изгледа да ће, отежао од сјаја, издати,
Знам да неће: научио је да нема издаје,
До у срцу неспремном за раскош букета.

Тргни се, срце моје, превише је обмана
И преиначења у теби. Завири крадомице
У предграђа тела, где наизглед је тама.
Наслутити бар можеш шта су у слепим
Уличицама апостоли оставили, да траје.

Али, јеванђеље је само твоје. И то запиши,
Да те речи сећају на непоткупљиви сјај речи
И несагласја што пред њим узмичу.

БЕЗ ПРЕМЦА

Полу Верлену

Пејзаж без премца, то је моја душа,
Под месечином свиклом на силну воду
Која пршти и руши, пише по мраморју.
Настоји сада да свикне на ведру тишину,
На мир призиван у доба преобликовања.
Кад најтеже беше душу поштедети осеке,
Не пустити да прхне, нађе нову месечину.
Опрљи љуто сунце, чује цвркоте тужније
Од ових, насели градове без шетача.

Одолели смо, душо, и опет ћемо, моћни
У непостојању, одагнати деспотско зло
Што разара стење, јер знамо, ти и ја: друго
Постоји, али не припада нама. Наша је вода
Најтиша, густо мастило међу спокојним
Обалама, наша крв кола, јер мора да блажи.

Зар сада да освајамо, да хрлимо у походе
Кад никада нисмо, кад потребно нам је тек
Ово громадно знање о времену ништавила,
СТИЦАНО И СРИЦАНО БЕЗ ОДОБРЕЊА.

Само сведочења да расли смо у привидима
И нестајали у уступљеном штедром пејзажу,
Знајући шта остављамо, зашто то и чему.

ПРАВО НА ЋУТЊУ

Знам како се улива у боје, кроз који честар
Долази у стих; крзне ме сјај маховине кад
Разлије га под диркама клавира, ова река
Гоњена жеђу и знатижељом извора; знам

Или бих морао знати чиме је овековечен
Застор што у талас пропада и оживљава
У телу надошлу зебњу и последњу зраку.

Знам о извору и таласима који му нити
Издужују и тање његову гргољиву мисао
Оно што се може разумети, видети и чути.
Познам вечност у коју је мисао преведена.
Душа слути оно што душа песникова зна.

Шта види јастреб у распрскавању капљица,
Шта пастир збуњен увеличавајућим знањем
Птичјим, шта горосеча док дуб пада у вир.

Чиме се дуби пастрмка: какав је њен запис
У величанственом праву да ћути сред
Стрпљивих тајни воде која ће здробити
Склизло тело ако покуша да је изговори.

СИЈАЛИЦЕ

Пробудио сам кишу у обнаженој ноћи.
Будан је ветар, пренуо сам псе, оживео
Олуке и крошње. Расанио капиларе
И жице кроз које путује крв светлости
Да обасја комешање умиљатих зрнаца.

Узимам пиће, стишавајући пометњу.
А зрнца срљају, зажарена у моћном збиру;
Несношљивом кад немају где, до у мрак
Да осветле тело и изложе сваку честицу
Уму што би натопљен да буде у незнању.

Само да пада и пева, тескобан, далек
Од светлог очајања; очајни свет ни своју
Таму не уме да свлада. А зрнца надиру,
Певуше хвалоспев животу, и молитву
Да у изложеној течности нађем сијалицу.

ИЗБИЦА

Дошао је, силнији него што је у сећању
Осликано, љут на водена оклевања, бесан
Због самилости према мудрим старцима
И радозналој деци. Каснио је не хајући
За дату реч; сада би у налету надахнућа
Да прикаже све своје моћи: први снег.
Налик огорченом песнику слаже слој
По слој речи које све би стале у ледну
Синтагму: набујало, херметично лудило.

И ко сада њиме да се бави; зар народ, још
Неразуман у метафорама давних освајача,
Збуњен пред епском нотом сопствених
Похода на туђе ништавило, зар ја, застао
У излишности сметова, будан у наносима
Неупоредивих очекивања и заноса.

Зар деца и старци белину могу откључати,
Зар знатижеља и искуство у њој да траже
Ослонац и узимају једно од другога. Зар ја,

Остао без иједног кључа у избици од леда,
У којој сазнавах да непреводивих налета
Надахнућа и моћи нема нигде до у њој.

ЈЕДНА СМРТ

Једна смрт лако разори спокој
У околним животима, удаљи
Дивљења, преиначи веровања
И замисли; учини да нестанемо
Под оклопима туге; једна смрт,

Суровим дахом пред којим устукне
Љута наша зима, премда се увек
Опире, буди нагон за трајањем.

Пролети време, оклопи спадну,
Лете птице ка празним крошњама,

А ми замислимо жубор под ледом,
Лишће и пупољке, осетимо и дах леда,
Кад немоћан остави нашу замисао:

Дужимо сопствене гране, оне стигну
До ивице, где једна смрт пружа зраке
Нашем срцу које бројећи ускрснућа

Ништа друго и не чини; само бије
Упорно, радосно што одасвуд
Долазе докази да равна му нема.

ПАХУЉЕ

Умео би и да их опише онај
Што их је створио, лаке, нежније
Од крхке помисли на трајност.
Умео бих да га чујем када би
Његов говор био чујан, разумљив
Без посебног, помног посвећења.

Умеће и хтење у прожимању,
У телима ових густих пахуља,
Као и увек, као у свему што пада,
У шта непрестано тонемо.

Творац ћути о своме делу, мами
Моја умећа да крену у ковитлац,
Ка уличној лампи, у касни овај сат.
И да скончају тамо, као инсекти
Кад хрле у срце непознатог сјаја.

Моја се вртложења клоне умећа,
Поуздано то о њима знам; остало је
Пука разговетност, али ни ноћас
Не разазнајем лебди ли ко уз окно
У које бесно удара ветар, дрхти ли,
У ломном телу пахуља спреман да чује
Описе, или је то заиста тек глуви ветар.

НЕМОСТ

Ствари су неме, а ми нечујно говоримо
У њихово име. *Пази, прек сам*, кажемо
Место ножа, гледајући како комада немо
Трупло вепра, до малочас умиљате играчке.

Не можеш ме обуздати, одвећ надувена
Припадам твом детињству, велимо уместо
Лопте, кад срце тужи за изгубљеном лакоћом.

Опрезан, не и мудар, опише сам поклањао
Стварима, блажећи, будећи милост; широм
Отворених очију мотре ме неке од њих,
Обузете мржњом, срца шћућуреног у углу.

Поричући срџбу и јед, обиље сам нежности
Даровао одбеглим срцима. Сушту благост
И јасноћу, слутећи да у моје име радосно
Говори други, жељан свести о својим моћима.

Због њих, знам да никада нећу бити нем.

ДАНИ ПРЕПУНИ ЗЛОЧИНА

Ово су дани препуни злочина,
Као широка чаша навршена вином.
Љупко Бодлерово вече, друг плена
И пљачке, иде степеништем, кораци
Одјекују, али човек не слуша одсјаје,
Него нестрпљив узме облик звери.

Облик, облик; све га се тиче, од њега
Преза, независно од моћи испуњења.
Празни облици: могућност да се
У пустоши досегне своја празнина
И у њој пати, као никада раније.

Корача љупко вече, слуша одјеке
У мајској соби, нижем драгуље
На нит пружену у уму. Толико.

Прибрани смо, душо, у овом озбиљном
Часу, не тражећи да будемо друго до ово
Што јесмо: облик испуњен једном заувек.

Не морамо знати шта пролази, ко пада,
Ко се успиње. Сазнаћемо докле нит сеже,
Кад нечујни прођемо степеништем
Нараслим у нама, једно с њиме.

УЗЛЕТ

У брдима има вукова више него икад,
У градовима чопори паса обигравају
Око бачених костију и престрављују
Касне пролазнике. Раст броја чопора
Сигурно је доказ о нечему, а не знам
О чему; уму нису доступни разлози
За бројне порасте охолости, ни онај
За сплашњавање некада вучје воље.

Мисао се увек мучно врати губитку
Пријатеља, издајама историје, пустоши
И ужасима свакодневице, учењима о њој.
Одсуству радости у газдовању имањем
Овим, нараслом од песме и њених житија.

Иако зна да је боље у њему, него у чопору,
Врати се мисао из хладног самотништва
Где следи узлете духа и сажима разлоге.

Као оне ноћи кад ме је чопор допратио
Од станице до стана, измучен ужасима,
Љуто режећи; без насртаја на моје месо.

Бранили су пси искрслу језу и молитве
Да глуво време у дугом километру хода
Буде трен, што је и било, допраћено
Из недокучивости у светост, да сија.

Со

Често налазим понеки грумен
Свог истрајног бивања затурен
У илузији да непрестано стварам,
Дижем куле од залиха заборав;
Да нов сам чим крочим у ноћ
У којој настану стихови, тргани
Из наговештаја и поништења.

Понека песма, *Soldier of fortune*,
July morning, *Smoke on the water*,
Врати доба кад грамофонске плоче
Беху сав живот, навршен сном да
Бићу херој гитаре. Концерти беху
Сама со; у бочици још има влажних
Знања и буна омамљивих у свом муку.

О верности све знају дивни старци,
Певају: исто је јутро, вода, дим
Над њом, метафоре зру. Отишао
Сам од грлених, у друге преплете,
Траг стишаности на платну палом
Преко трајања. Желео своју песму,
Свилу исткану од опсена мог лика;

Откривам зрнца, свет стрпљивом
Игром дубљен, читљив кад се
Окреће мом грумењу. И чекам
Сажетак, најстрожу ожеднелу форму
У којој речи бираће други: певаће
Не помињући да беше херој срца.
Со, и ова вода под стубом сећања.

УЉЕ НА ВОДИ

Дарку Рундеку

У доба кад је тело било послушно,
А мисао није, радовао сам се жамору
Девојака што су у рукама носиле
Гроздове сунаца и биле најскупље
Речи таме, њене зенице. Знао сам

Тада да у отпеваним стиховима
Мој је град вечерас добио луку
И *Уље је на води* има више поезије
Него у књигама напуњеним црном
Ватром, сећањем на пепео и ништа.
И на другим сам носачима звука
Пресретао чежњиве метеорите поезије,
Знајући да је у пепелу и моја звезда.

Горело је уље, у пристаништима су
Буктала срца, слаба да дигну котве.
Ино је светло тињало у мом кратеру
Без дна; сав од грумења доспелог
Из знања да живот нема цену, пун
Обичних речи, низао сам их, заправо
Саме се нижу: тек нит бивам око сидра.

Ако и нисам био носач значења,
Желео сам да звук речи дигне котву
Са дна и врати ехо у мој жагор,
У говор света, да буде срце таме.
Лука у којој ће уље бити на води,
А авет што бљује плам ван корица.
Изван овог рама од сунчеве пуцади.

КОСА

Дижући прашину на друму
Пруженом кроз поља и памћење,
Аутобус стаје да би ушао путник
Спреман да брани част своје земље.
Свикао на влати Оклахоме, младић
Не слути радост у Централ парку,
Не зна где су паркови Вијетнама.

Химна је и ода Форманов филм.
У учмалом пољу аутобус и даље
Стаје, младићи и девојке улазе
Ведри, после опонашају Цегера.
Прелеп је тај приказ, живот је леп.

Дубока је вера тежака на пољима
Пиринча где сахрањују своје мртве
Да би дух ушао у зрна и кружио.
Не стајући, намотава се трака.

И у централном парку живот је леп,
Толико да тамошњи режисери не маре
За вођу статиста, стижу тек да невиђен
Сирови материјал дотуре возачу.

Сред влати ума мотор преде, авет коси.

УДАРИ

Најдуже сам дрхтао пред тим вратима
Од тешке грађе створеним, невидљивим
За друге, и лупао звекиром као издани
Краљ пред дворцем: стижу завереници,
Народ и змајеве изводе из бајки.

Тек каткад би се безгласно одшкринула,
Окачена о дугу, а кроз боје би се лик
Мој указао, осмехнут, и нагло узмицао.
Ни реч никада није превалио, а чујем:

Добро је док тутњи у теби, сред твојих
Гора и мора, док лађе испраћаш и чујеш
Вучје завијање. На овој је страни мук,
Ости нечастивих витлају, а теразија нема.

Долазим пред врата, захвалан што су
Бар одшкринута била. Никада нисам
Отворио своја; не усудих се да провирим
И назрем је ли то моја мисао о вечној срећи,
Одлучно што удара по трошној грађи.

ПОСЛЕ СМРТИ

Историја не броји личне мотиве,
Не хаје за демоне срца и начине
Избављења. Не зна зашто је мој деда,
Узорни рабација, постао партизански
Курир, спреман да, курјачки упоран,
Зађе у глуво доба и пренесе поруку.

Ни за мучну породичну повест
Нису од посебног значаја поводи,
Осенчени разлози, пресудно је штиво
Писано у испражњености после смрти.

Кад су га Немци 13. октобра 1941.
Журећи ка краљевачком губилишту,
Бесни због пушкарања на Попини,
Пресрели и након краћег испитивања
О писмима и о бомбама у постави
Капута, повели у двориште школе
У Подунавцима, пред пушчане цеви,
Какво је штиво теглио, о чему мислио
Отац мога оца, кршан и разборит.

О четворо голуждраве деце, најпре,
О воловима чија ће рика данима после
Сахране парати стварносну прозу јесени.
Или се бавио идејом, морањем које
Води до смрти, самом тихом смрћу.

Ако се икада нађем пред пушчаним
Цевима и њиховим јединим знањем,
Шта ћу чути док не чујем: пали, шта

Знати о порукама стизалим срцу из
Глувог доба. Чиме ћу парати ваздух

И сабијати га све дубље у плавети;
Којом мишљу осим овом о дисању
Настајалом у немоћним смртима,
Јачаном у сажимању после њих.

ЊИХ ДВЕ

Журећи кроз сјај и расквашени снег,
Ломећи приручним алатом лед над главом,
Нађох се иза њих две, насмејане, безмало
Раскалашне у припијеној одећи, изабраној
Да велича једра тела и сакупља жеље.

Успорио сам, опијен значењима спуштеним
У радосне речи, призван игром у којој беше
Сав свет, а лепотице мимо њега. Наизглед
Неспремне за усхите на збуњеном плочнику,
Безбрижне пред тумачењем трајања у леду.
Привидно одељене у изнесеној путености.

Корачао сам полако: као да следим давни
Траг поезије у пустоши, ступајући у крхке
Отиске; све више жељан предаха да бих
Увећао опомене и знакове у најезди речи.

Девојке нису журиле, хранећи своју поезију,
Моћне да њоме оживе посматраче, укроте град.
Свикао на суморност размена и угаженог неба.

Вољне да је сплету с мојом поезијом која зна
Шта би са слободом у одећи комотној, само
Зазире од прохтева тескобног овог тела.

Радознала, откривала је и друге светове, ишла
За охолом привидима. Била увек заклоњена
Утврдом душе, а намах препозната, нага
У величању усхићења и тихих преображаја.

Скончала би међу зидинама да лепота вазда
Не збацује голу моћ са престола који чека.

КРАЉЕВСКО ОПХОЂЕЊЕ

Кад друм се иза окуке издужи и зађе међу
Ретке куће, далек од путева што сежу
До градова накрцаних банкама, блесне, сред
Отпорног предања, црква у Грачацу; у њој сам
Венчан, бивајући крунисан; у кратком исечку
Господар јаве. Лишен опсена и поистовећења.

Били смо озарени у невиности божићног дана
На почетку века, у белом здању које помиње
Павић у једној од нестварних српских прича.
Понављаш, уморна од сна на рубу, од хода
По ивици ткива да нашу круну увек носиш.

У мору реченог, у девичанској прашуми на дну
Где губим свест, и привид моћи, баш као монарх,
Твоје ме поуке, свиклог на улогу заштитника,
Опомињу на краљевско опхођење према речима.

Док стојимо пред речитим зидом и призивамо
Пламен воштанице и слово почившег пароха
О зачетку у молитвама, излишан би био говор
О паду и израњању. Само би убрзао труљење,
Стопљен са немим обраћањем ојачаном телу.
Не тичући се очајника и избеглица, камоли
Лихвара окамењених у јавним зградама.

Ђутимо у обичној српској причи, знајући
Да се и удар са звоника распе тек онда кад
Краљ очекује поруку, приправан за славље.

Да није спокојан, већ би сажео нашу тишину.

ЗАЛАЗАК

За постављеним столом у топлини
Ресторана разговор о страстима.
Свако од нас је давно добио своју
Зделу да с њом иде кроз живот.
Неко из ње готово ни окусио није
Хотећи да искаже монашку ревност
И с њом прође кроз припрему за час
Кад ће невидљиве теразије ревносно
Мерити, други је с лакоћом празнио
И пунио своје видљиве торбе и душу.

Причамо о моћима и о немоћи да
У овој држави на тас ставимо дела.
Упркос реченом, знамо да би свако
Узео оно најбоље за себе, не знамо
Да ли ко помишља на грубе столове
У белим брдима отежалим од трагова.

Дошавши отуд, једно копље светла
Пролази кроз скупу румен у чаши
И расипа пред нас прегршти рубина
Да чежњиво плешу. Одижемо ипак
Главе и преводимо гласни сев стида,
Пре него што мрак пређе преко речи.

ОГРОМНА ТУГА

Велика је радост ових стабала:
Окићена плодовима, проносе
Најлепше боје. Прате их јата.
И обојени ваздух певуши.

Велика је радост ових птица,
Усхитом хране потомство;
У крошњама и под обрвама
Светли храм бескрајних боја.

Божански су ови напеви,
Прелазе с гране на грану,
Са крова под цреп, са жице
На нечију нову нит. Срастају
У невидљивом и теку, теку.

Свет у таласавом полету, чио,
Сравњује своје избочине,
Ушива вододерине и ждрела.

Или тако тек изгледа некоме ко
У дугом часу ведрине не мари
За тугу, и видљиву и чујну кад
Мисао угаси боје, утиша песму.

Огромна је твоја туга, свете.
Кријеш је, мислећи да и ти можеш
Забашурити своју савршеност.

НА УЗДИГНУТОЈ ОБАЛИ

Шумице, отпорне цркве на уздигнутој обали,
Дуж реке обнављају здравље, певуше давне
Припеве о животу пуном спокоја, намерном
Да увек хрли узводно. Моћна стабла топола
И јова, безмало једно тело, спојених крошњи
У висини, туже за старим поуздањем и искром
Вере очуваном тек у гнездима врана и сврака.
На спратовима дигнутим таман колико је нужно
За опажање покрета и знакова у прозирности.

Био сам, још дете, у милостивим овим сенама,
Тамнео између њих, верао се са обешечањима
До плена: пегавих и небескоплавих птичјих јаја.
Лишен знања о умањењима и болу, пунио сам
Невидљиво гнездо и плутао узводно, годинама,

Све док испод љуске и коре, под овом кожом,
И у свакој опомени свода нисам такао темеље
Храма, зачетог на ненасељеној обали тела.

ДУБИНА

Остаје још да понеку разборитост
Изнесем из дубине, из окана где
Црвоточне греде подупиру свод.

Стар сам и преосетљив, и готово
Да нема важност јамска грађа
Што чека на светлости свој час.

Шта још могу да штитим у себи,
Да јачам, коме да нудим сигурност.
Остаје да још коју мудрост одломим
И оживим је, и то није најпрече.

Нека су слике под јаловином,
У запаљивој невидљивости, нека су,
Само моје. Бодриће ме кад изађем
Из јаме и кажем: живео сам, живео.

А нисам; ишчекујући тихи прасак
Да сравни ходнике, отера уљезе.
Чезнуо сам за тим тако присним,

Недостижним обрушавањем; желео
Радост и само копао, копао, силазио
Све дубље, знајући да то је успон.

IV

У ДРУГОЈ МИСЛИ

Кад сам плашио се ноћи
И њених изречених авети,
Кад био сам јахач у сванућу
И јездио пољима ка знању,
Кад остављао сам књиге,
Тражећи своју поезију,
Само сам желео слободу.

Кад био сам сред музике,
Дотичући танане жице, међу
Срцима што сањају исти сан
И одлазе у ноћ да буду свици,
Ишао сам за њима кроз цвеће
Да мирисан не будем убран:
Само сам желео слободу.

Кад био сам под светлима,
У мислима које ислеђују,
Нисам могао у љуштуру,
Јер је нема, него сам нестајао
И журио ка искрслон знању
Да никад ништа нисам знао,
Само сам желео слободу.

Мислио сам да је моја
И да ће заувек бити, као кад
Летим у прах иза облака;
Не сазнав да без облика, без
Тела што ме крије, бићу мисао
У мисли, и нећу ни знати да
Само сам желео слободу.

ТРЕНУЦИ СРЕЋЕ

Презрења је достојан албум вршних ових
Слика, али дочарај јед: лед ломи гране ума,
Родна породична стабла тињају у пепелу
Размирица, у обесној забави државника.

Државе труну у језерима питке воде,
Горе у пламену нафтних бушотина.

Ишта ако схватиш, нећеш писати песме
О плодовима сабраним на једром имању,
Ни познати дрозда кад слети на твоју жицу.
Сметнућеш да су лепршаве бенкице замена
За беле заставе; да, нећеш тонуту у растом
Усталасан живот, него ћеш бодеже слутње
Увлажити у сопствене груди и бдети у рани,
Говорим себи, загледан у околни распад
Који се успиње, хрли удесу да га присвоји.

А да ли чујем, жељан откуцаја среће
У којима песма оживи, изађе из ништавила,
Да бих, начас барем, помислио да га нема.
Има само заметака и милости уобличења.

Само тренутака среће, сачуваних удесом.
Сабери их, и овај албум изнутра осветли,
Говори неко, вечан у свом распетом снимку
На коме ћу бити залеђен, неприказан филм.

ПОСМРТНА МАСКА

Лисица се слично прикрада; испред ње,
У шипражју, дрхте боје, душа фазана,
Још који трен жива: и шта с том смрћу
Има трава, шта чичак, младица дрена.
Тла се не тичу младунци: бива како бива.

Клизи вече, у полусветлости тек треба
Намирити очајање; полупразна флаша
Ракије стоји на креденцу, гласни гутљај
Значи више него било која објава: пада
Вече, испао је птић из гнезда, кукувија
Са оцака гледа неспутану прозирност.
Шта се тла тиче нечији страшан пад.

Ако се отргнем сопственим поразима,
Могао бих залудан заћи у честар улица
И говорити стихове домороцима, тихо,
Реске стихове о надмоћи над очајањем.

Јер град несмирено казује да није нестао
У мимикрији прикрадања, јер зна да није
Тек пуко уточиште душама, да и њему
Очајна лисица дахће за умом и вратом,

А насељено се тло под њим само претвара
Да нема ништа с јавним укидањем целине.

Бива како бива. У наслућеном покрету
Прободене шаке и жедних усана са којих
Пада вече, стихови звоне. Чврсну на кожи,
Непроцењиви, у живом ваздуху запретени.

ПРЕДЕО НАД ВРЊАЧКОМ БАЊОМ

И обичан зимски пејзаж, младе грабове
И церове шуме на падинама спуштеним
Ка усамљеним кућама, недохватан је.
Иза прозора аутомобила, и измаглица
И румен над њом, постају вишеструко
Урамљена, погледом заштићена слика.

Рећи да знам шта је на њој, било би
Охоло и неразумно, иако видим дечицу
Иза зидова, а младунце дивљачи кроз
Скرامу шипражја; саму неуку припрему,
Не мудрост да живот образложи и спусти
Поуздање у њега, не зрелост којом би се
Огрнуо зимски пејзаж. Нема брижности
Ни за лед на улепшаним гранчицама,
Ни за тешке замахе орлових глади.

Доле, у бањи скутреној око топлих извора,
Пресијавају се плочници, кораци не знајући
Трагају за отиском погледа. Радости има
У недохватном: журно уклања рамове
И бојама преображава разборитост за којом

Сам чезнуо, пропуштајући да сазнам шта је
Заиста моје, залеђен у пустоши непостојања.
Увек у изобиљу унутрашњих представа.
Не тамо где живот опстаје, и мами све јаче
Откад је постао погледом заклоњен предео.

ЗВЕР У СРЦУ

Лако је рећи: један од оних дана у којима
Светлости има мање него других састојака,
А њих мање него нечег што је сувишно
Или изгледа да јесте: туга над измаглицом
И представом достојном часа кад нагрну
Ослободиоци носећи на мачевима пресуде.
Уверени да брза смакнућа нису доказ о звери
У срцу, него недужна песма тог истог срца.

Један од оних дана у којима срце не зна
Где да се дене; да ли у сопствену, ни из чега
Набујалу тугу, или у околно нечујно мирење,
Створено пристанком на аветињске улоге.

Или у непроменљив распоред састојака, тамо,
Иза мирних застора и намаза, где у бескрајној
Спорости чили детињство дуж схватљивог реда
Одложених књига; вратити се у наред, узимати
Једну по једну, оживети у њима, увек нов.

Сазнати да ће доћи дан у коме биће излишно
Сазнање да немам куда до у свет који сам
Стварао. У један од лаковерних, препуњених
Очајем и кроћеним зверима. И не изговорити
Никад да места је све мање, тражити га.

МУЊЕВИТО СЕЋАЊЕ

Фотографија ће сачувати звук мотора
И разговоре о изазовима који су пред
Државом, о превари поретка чији пипци
Сежу све до незамисливе поделе моћи.

Уверих се на путовањима да такве су теме;
Снимак ће пренети жучну брижност и јед.
Упери, узгред, апарат у иње, помилуј коса
И борове иглице, археологију над њима.

Говор ћеш увек умети да додаш, јер знаш
Шта је изречено и шта је још могло бити.
Шта ће возач казати: осим ако аутомобил
Не склања изрешетане у окршају банди.

Не знамо како метални удар боли, има ли
Речи да стишају муњевито сећање на живот,
Трошен у обрачуну са идејом о расподели,
Уместо да је укидао пустош, тунеле у ткиву.

Окрени се мени у намерној овој светлости,
Уоквири радост отопљеног леда, за жубор
Не мари. Ионако га препозајеш у колању,
Придружујући му ископану наду, пре речи.

КАО НЕКО

У шипражју поред пута што излази
На сеоско гробље, одакле пуца поглед
На уснуло поље и Мораву, заштићену
Ињем и гладним лепетима, откинух
Неколико измрзлих шипурака.

Потакнут семенком жеље, истиснух
Из опни кашу цигласте боје и даривах је
Непцима. Беше укусна, као џем на кришки,
Та радосна боја којој поређење није нужно.

Знам да мени јесте; осетих се као ловац,
Сакупљач, повратник, довољан себи више
Него се усудих икад да помислим.

Као неко ко увек први пут осећа укусе,
Не памти смрти, трпкост не таложи у себи.

Разборит, гледао сам раку, ковчег, слушао
Свештеникову благод, с њим се молио.
И замицао за ветровите окуке, не знајући
Где хита плаха течност, скривена ледом.

Нужан само себи. Као неко ко први пут
Види преливе на перју сенице и траг у снегу;
Чује захвалне речи, осећа ломно поуздање.

И спушта у вечни ковчег грумење језика.
Лишен поређења у својој опни, чува га.

ПОТОК У НОЋИ

Филипу Жакотеу

Ако је скривање нужност, он има
Највише права да буде невидљив;
Нико му није раван, овом славују,
Фонтани у *лишћу*, неуморном под
Мокром месечином. У свету бледом
Од намера да га прикажемо какав није.

А ова вода што прска и капље, капље
И нарушава нереди, зна какав је свет.
Ништа не спира, само чисту радост
Таложу, увек саградивши само кров.

Да сам *поток у ноћи*, и ја бих дигао
Кров, да горе не оде говор о свету,
Ни говор света настао у живом блату.

Твоја да сам нужност, бранио бих и ја
Да чујеш свагдашњу иронију, Ти што
Упијао си луди наш жубор, склањао
Посрнућа, те сада бираш грлену радост.

Градио сам кровове, није да нисам,
Само њих, у нади да са оне стране,
Стекнем ли право да видљив будем,
Капљу речи чији ћу поток бити.

ПУКА ОБИЧНОСТ

Данима киша час пада, час не пада.
И понеки се зрак пробије да оживи
Сенке и њихове крошње на зиду
Наше куће. Тело се тако креће кроз
Притајену болест, тако болест корача,
Час сенка, час каблови воде пуштени
Са крова кроз свикло, а ипак дивље тело.

Час боли, час не боли, или боли тек
Да можемо рећи: шта бих да те нема
На мојим унутрашњим зидовима,
Неугасива сенко. Унутра је увек сјај,

Штити кожу: пука је то обичност,
Навика; и сада кад залазим у гранати ум
Старе јабуке приказане на жељном зиду
Оронуте наше куће. Привијене уз стабла
И њихову жељу за увећањем; уз чежњу
Тела за видљивошћу у другом. Унутра је

Увек сјај, а зидови се размичу, сударају
Несигурни, подлокани очас падну.

НЕСПУТАНИ ОБЛИЦИ

Невидљиво, прелију ме миљем брзи минути
Кад дан прелази у ноћ и, на другој страни
Неба и душе, кад ноћ препушта престо, лако.
Без нећкања и помисли да мржњом обоји
Жељни свод, податан, иако магличастим
Застором заштићен је од усхита мојих чула.

Упркос ревностима светла и таме у чудесним
Издужењима, упркос обојеним ранама у муку
Замирања и рађања, ни нијансе мржње нема.
Иако ноћ је срцима везана за дан, а дан сваком
Прозирном доколицом за кротке ноћне страже.
Ни трага мржње, као да ноћ рафалима здравља
Не обзнањује и ситне неподопштине љупких
Преимућстава днева, као да дан проницљивом
Памећу не шаље стреле раскошном погледу ноћи,
Бистром кладенцу у чијој води тражимо грумен.

Везан сам за оба прекратка исечка времена
Најчвршћим жилама израслим у кули тела;
У устуку од мржње коју тегобно препознајем
У надоласцима ћутања и речи, кад пред даром
Који стекох рођењем угледам отровну жудњу.
Њену чељуст, пену у једу празнине што изнова
Пориче душе оковане сопственим ништавилком.

И да ме нема, да никога сем грабежљивих нема,
Заштићених рђом говора и изнуђених верижњача,
Исто би било: они мрзели би, једнаком жестином,
И дан и ноћ и дар времена која постоје или су
Даром наслућена. А најјаче саму бескрајну мисао
Кад у свануће и у сутон озари свод. Најјаче обојену
Невидљивост и њену замисао о неспутаном облику.

НАЈПОСВЕЋЕНИЈИ

Кад би добри богови, згрожени делима
Насталим у врвежи испод њих, укинули
Бар она највидљивија: одсецање глава
И удова, спаљивање тела од крви и меса
И разапињање оних од хартије на стубу
Славе или срама, кад би макар подигли
Обрве, или запретили прстом, можда би
Машта устукла пред силном одлучношћу
И освртом на давно засноване заповести.

Машта крвника и мучитеља, снови очева
Нације, генерала и првих дама, ко зна чија
Још намера о касапљењу и истребљењу.

Штошта би могли да учине, по античким
Узорима, добри богови: да сачувају крв,
Да бол никада не изађе из вена поезије.

Још кад би неки од њих, најпосвећенији,
Уклонио филигрански расап ума, парање
Његових сунђера унутрашњим канџама.

Кад би заувек истребио нечујна разарања
Изазвана мржњом, муклом завишћу,
Жељом нишчих да на стуб славе прикују
Живот; кад би миран одлучио да утрну

Мучења душе у којима роди се крвник,
А кадикад само песник из њих извири,
Угледа свет. Расте, изван јаве, и у себи
Обраћа се Једином због дела у врвежи.

V

СРАСТАЊЕ

Омиљени предмети, на пример
Чаше са цвећем на боковима,
Шоље са утиснутим грбовима
Градова у којима нисам био,
Све чешће отказују верност.
Испадају из руку, ломе се
У судопери или на плочицама
Са мотивима ћилима, чедног
И заборављеног живота. Да,

Дрхте ми руке, у парампарчад
Претварам успомене, недужним
Вином флекам одећу, другу кожу.

По песмама омиљених песника
Проливам кафу, додајем мрке
Стихове о зебњи; нисам срећан
Због те ненамерне присности.

Колико је само тихе блискости
Завршило на депонији, уз кесе
Са пеленама и плеснима, колико
Нежности, добијених о светлим
Празницима, колико саосећања.

Сав онај живот, достојан рима.
Дрхте ми руке, пихтијасте су
Речи које надоместе изгубљено.
И оне испадају, иако брижан
Сада штедим ту коштану срж.

Нестају предмети којима бејаш
Ослонац. Али душе њихове виде
Све и моле да рука која ме држи
Не задрхти док не срастем с њом.

НАПАСНИК

Страсти нападају моје тело,
Освајају га и гложе се унутра,
Олује у пустињи. Дижу бедеме
И дине, топла зрнца ковитлају.
Нађу пречицу до срца, и пут
Да оду кад откаже гостопримство.

Оставе га кадикад, а оно не жали,
Јер зна да следе трвења са новим
Освајачима који чекају тајни знак
Да нагрну у оазу жубора и у њу
Уведу реке хранљиве збиље;
Зна срце да дар је плодног муља,
Колико и околне чистоте. Само га

Један напасник не оставља, онај
Што измишља светове, мири места
И времена; људе одвикава од гнева
И гордости. Колико само беше места,
Колико доба, збрисаних амбиса
Између њих, срце моје, памтиш ли.

Нестајали су светови и опет били
Оживљени, уступив саму своју со;
Узимали су од других, да у њима
Не буде тескобно. Толико светова,
Безмало од првог нашег откуцаја,

Све до овог часа кад шеретски се
Смешиш неуморном освајачу, који
Ниоткуд није дошао, него је одувек
Био уз тебе, у теби. Ни помислили
Никада нисмо: *боље је да га нема*,
Јер ни нас не би било, светова не би,
Толиких дарова пукој видљивости.

ХЛАДНА ПЛАНИНА

У уму нанизани су празници:
Весели електрони у дугачком
Проводнику вере. Мраз шапом
Гребе стакла; љути је медвед
Изашао из пећине, пуцњавом
Позван у овај небрањени град.

Овде, где проводим дане, даље
Сам од себе него што слутим.
Није моја самоћа налик даљини
У збијеној песми *Хладна Планина*
Тананог песника Хан-шана.

Јер, чим устанем, приметим
Да је изашло сунце, угледам
Брда под снегом и видим људе
Са бадњацима, чујем брундање.

Чим се пробудим осетим студ
Што изнутра бије. Немају где
Честице из ове дубине, некада
Прошаране светлим путићима.

У њој, где проводим дане, даље
Сам од себе него што слутим.
Него што неко зна, иако нечујан
Гребе окна, топи моје ледене шаре.

ШИНЕ

Поспани воз пролази долином,
Следи дуж што је одавно двоји.
Искрсавају лепе куће, чувари
Квадрата и правоугаоника
У којима бије отпорно срце,
Видљива упоришна тачка.

Севну домови, и мину, налик
Жељама. Живот ипак упорно
Срља, вапи за новим ватрама.
И не хаје шта ће с њима бити,
Шта с телом у коме згасну пре
Него нестане међу висовима.

Тај живот што склоњен са шина
Иде између њих; час дугопругаш,
Час убрза: чим зачује дахтање.
Одасвуд дахћу звери, разнобојне,
Гипких мишића, чељусти кадрих
Да челик искидају, скрше трајност.

Тело би да и то искуси и буде
Срж разобручења, да своје шине
Постави у непроходности; одувек
Жели у златну маглу, међу врхове.
Преко сањаних прагова да доспе
На висораван, јер зна: оставиће

Родну долину, а нестати неће ако
Углачане дужи сежу у наслућено.

ГРУДВЕ

Не заборављам оне дане које бих
Да уклоним из сећања, само њих.
Препредени су догађаји у њима:
Изокола ми приђу и изнова унесу
Немир и стрепњу, зебњу и страх
У мој посед што налик је смеху
Детета о породичним празницима.

Нису бројни моји препредени дани,
Али кад се као пахуље збију и споје,
Њихови прозирни кристали засецају
Ткиво и творе ране где их није било.
ПромрзLINE опомену да чиним зло
Испитујући се, да невољу враћам
У срж желећи азил за дела трошна,
Не и милостива: знадох да ћу памтити
Речи, увећавати махом безазлени бес.

Траје знање, неразумно умеће одолева.

Не заборављам, него податне грудве
Обликујем и слажем уз само срце.

И слушам жубор, воду која спира боје,
Прска и присваја сав мој лед; поскакује
Преко избочина, избацује ме на обале,
Враћа у матицу тела, та песма над песмама.

ЧИТЉИВОСТ

Тамо су брежуљци, куће на њима.
Још даље су брда и њихове шуме,
Извори и сенке. Тамо су даљине
И висина из које стижу облаци
И тешко подношљива нечитљивост.

Овде је равница, ширина која храни
Илузију да могу коракнути било где.
Прећи улицу и кад је црвено светло
Упаљено; овде су велике пометње,
Високи напони, високе амбиције,
Лепа знања о сенкама. И спратови,
Спратови. Са једног кроз прозор
Гледам брда и уморно сунце што их
Голица и спаја боје. Волео бих да сам

Тамо, маховина на стаблима, да отуд
Гледам ово по сву ноћ светло окно,
Да видим то сунце које не залази
Никада у нашем стану, и држи ме
Будним кад с муком гонетам штива
Што одасвуд их дотура свет. Вара се

Да сам сустао, без моћи за његове
Опсенаре и варке. Греши овај свет,
И то знамо ти, неуморно сунце, и ја,
Зацењен од голицања и спајања боја.

Али спокојан кад из висине угледам
Прозоре које сам стварао и одан
Упорној нади, читљив стајао иза њих.

НЕВИДЉИВО БРДАШЦЕ

Догоди се да и ја свечери милујем
Љупка брдашца својом чежњивом
Мапом. Да кроз капи јутра кренем
За птицама ка воћњацима у пени,
Догоди се; знам да они постоје, могу
И птицу да додирнем, и своју руку
Додирујем другом кад пружене моле
Да чистота моје зоре походи свет
И прелије се преко њега, у другу пену.

Миловао сам, и знам: миловање постоји.
Прозирно је моје знање. Кроз наборани
Зов рељефа у провидни разум хрлим;
Бодар, пастир са фрулом између усана,

Лебдим над описом у коме руке сежу
У празнину, а ово срце измишља видике,
Боје и мирисе, звуке. Измишља створења
Обожена, њихово ћутање. Ствара доказе
О свом постојању. Постојим, прекорно каже,

Знаш ли и то, ти што милујеш руком
Брда у којима вечна крв румено тече.

ПРЕД НЕДОВРШЕНОМ СЛИКОМ

Дан брзо пропада у дубок понор.
Можда у пећину, јаму, у тамну ватру
И свест о њој. Речите а неодрживе
Слике, не само зато што, учен, знам
Где хита светлост; заласци су давно
Разјашњени. Ипак, треба ми другачија

Јасност, јер ноћ ће, чим покори ватре
И чула, бити оно што стварној скици
Дода моћна уобразиља, стрпљива
Кад открива провалије овог тела;

Сустали његов жар кад разгорева
И даје сталност привидима пуноће.
У њима понор није тек тама, потрага
За нијансама таложеним у заласцима
Није залудна; пропадам у неистражено.
Увек је ноћ обиље слика, некеме јасних.

Обичан зимски дан губи снагу, миран,
Одлази да тражи боље, ноћ долази, лака,
Зна да бољег има; у мучним бдењима
Објашњена су сва њена једначења.

Како је лепо једначити се, имати време
Преображено у свест о довршеној слици.

ПРИЧЕСТ

Свечана се присност откида кап по кап,
Налик води из старе чесме, и снажи мир,
Жуђен у часовима кад нити сам говора
Удевао у заједничке ушице. Разговарам
Сам са собом, спајам нити остале на давно
Испреденим мрежама. Давни, оскудни
Плен чежња за сједињењем уредно је
Сврстала и поделила сиротно милосрђе.

Некога је можда дотакла лепљива срж,
Исцеђена испод хитинског оклопа, иако
Доказа није било, или нисам умео да их
Препознам. О доказима говорим себи,
Свечанији него икад, приснији него икад
Са нитима које сам лучио; цакле се, сјајем
Окићене, невезане, неспојиве, баш као
Овај мали живот кад опире се и прашта
Млазевима што из ледне славине бију.

Тражим потврде, оправдање за своја
Одустајања, за непристајања искушеничка.
Светлошћу оцртану шаку свечана присност
Пуни кап по кап и приноси ми је да срце
Натопим доказом о заслуженој милости.

ЈЕДИНО ТЕЛО

Долазио сам у чекања, одлазио
Из стрпљивости, досипао у чаше
Меда, пио са длана, отварао врата.
Изгубио сам дан изгрејао у жељи:
Ниједно добро дело нисам учинио.

У ишчекивањима био сам ведар,
У трпељивости нисам био бахат.
Невидљив срцу у изгубљеном дану
Вратих се топлини дома да кажем:
Ниједно добро дело нисам учинио.

Да јесам, знао бих, а ти ми говориш
Да о нама суди други, чије смо дело.
Непрестано бди, мери, тражи доказе.
Кажеш ми: кад их изнесеш, онда реци
Ниједно добро дело нисам учинио.

На свом крају, дан не тражи ништа,
Ни овај успон кроз наслаге учињеног:
Мучно понирање, да бих стигао до сјаја
Изгубљеног у ходу, у учењу и видео
Од потрага чињено једино своје тело.

САВ ЈЕДАН БОЛ

О. Давичу

Од светла што сам видео, учиним се и ја
Себи сав један бол, једна хладна сијалица
На стубу поред гробља, у вечери кад моћна
Киша своје облике преображава у пахуље.

Леп је тај призор, да лепши не може бити,
Толико га очију памти и једначи у простору
Бестелесном са свиме што веје. Смрт веје

Неупоредиво. И види сва светла од којих
Сам учинио лепу једну скрушеност што ме
Пред њом уздиже, високо, да више не може.

Стрпљиво чека лепа моја скрушеност
Да изабере место на невидљивом стубу.
Да одатле вејем, кроз ново светло исти бол.

VI

ЧАС ЈЕ

Р. М. Рилкеу

Господе, час је. Увек твој је час
Да зрење заповедиш и уделиш време
Разобручено, отежало од сјаја густог вина.

Створио сам дом, градио иметак
Од нечег што нестаје брзо. Изричући га,
Увећавао сам искуство мирења.

Увек твој је час да ме пренеш.
И ова се мисао неће увек зраком вити,
Неће се увек крити пред тобом ово срце.

Него ће рећи час је, не желећи да опет
Са својим планинама пролази кроз обруче,
Не желећи провалије пред собом.

Господе, час је за ново усавршење.

БЛАТО

у шумама на Гочу

Није нужно схватити да је овде и ништа
Било драгоценост, остављена да зри и трули.
Опорави се потом, све важнија срцу које
Забаса у потрази за самоћом између ратова,
Напујданих да и самоћу претворе у грумен.

Није нужно схватити да овде није било пута.
Опет га нема: само распамећено блато и траг
Тешких точкова поред воде и здравља у њој.
Стабла су одвучена на пилане, потом дигнута
На спрат да раздвајају собе, видају страхове,
Несхватљиве црву у тами негдашње букве.

А рат, рат нема шта да тражи овде где ништа
Довољан је ослонац, неће разумети залудност;
И самоћа је изгажена, утиснута у живу кашу
Као звезда у сјајем очерупану крошњу неба.

Рат, уверен да његово је ништа налик другом,
Још нествореном, над којим душа дуби пут.

ЛИШАВАЈУЋИ СЕ ПОТРЕБА

Мајски сутон, искрзани исечак
Времена што сморено походи
Моје благости, волим као што
Волим присност; неког ко зна
И најмању честицу душе која
Позна сваки кутак од маховине
И свиле: слушам, гледам, дишем.
Сам између крошњи и кровова,
На стазама што сежу у срце биља.
У даху сучељених на своду, у трави.

Сам у мутним порукама и читким
Знацима преводивим у први мах.

У први мах не схватим чему ова
Самоћа на ивицама разломака,
Између објава сводивих на говор
И речи несводивих; тешко ми је
Да разумем твоје одсуство, свете.
А кад присност разјасни слику
Надевену свилом, дах боја на њој,
Тада се, сведен на дивљење,
Померим тамо да осећам, само
Осећам, лишен потребе да памтим.

ЉУСКА СЕЋАЊА

Толико похода у прашуме
Због злата штедро приношеног
Боговима у читљивим обредима.
Толико ужаса и истребљења
Због сјаја, савршене молитве.
Језера крви: да би од грумења
И тотема израсла катедрала.

Кад се поглавица посут златним
Прахом отискивао на тршчаном
Сплаву да у воду језера спусти
Злато, милостивио је њеног бога,
Желео по једну рибу за сваку глад.
Обраћао се богу шуме да удаљи
Чељусти јагуара и светлу течност
Сачува у дрхтавим језерцима.
Убрзо, преко воде стигоше звери.
Изградивши пирамиде од меса,
Још падају у сопствена гротла.

Доспевам и ја насред огледала.
Осут милошћу, из речите дубине,
Узбуркане на помен покоља
У име вере, вадим старо злато.
Испирам зрнца, ређам слике.
Ношен олујом у љусци сећања.

Није то благо давних народа,
Језеро није њихово, ни прашума
Око њега, вода није вода, већ крв.

ИЗНАД СЕБЕ

Кроз прозор улазе састојци
Прерушеног дана; слушах вреву,
Голе снове, померене из јединог
Упоришта и првобитног значења.

Сваки је корак ода могућностима
Остварења, сваки опомиње да тело
Све је ближе нечему, тако жељеном
И у овом дану што у крошње мами
Пчеле и птице. Чујем зов славуја,
Гугутка опомиње да могу летети.

Изађем ли на улицу, прођем ли
До парка на високој обали, бићу
Ближи добро знаном: точковима,
Прочељима, корацима мајског сјаја.

Ближи лепим фактима из каталога
У коме остављао сам слике и мрве.
Јер увек сам, тихи сан, незнаном
Вољом ношен, кроз прозоре хрлио
И лебдео тик над мишљу о дохватном
Састојку светла и његовог дана; тик
Изнад сјаја, да био би жељен, да време
Би прошло, нестворено, лишено значења.

ОПИСИ ТЕЛА

Ко би овде бар кратко остао.
Атак пустиње, фатаморгана
Докле поглед и мисао сежу под
Лудом звездом: очас плане корен,
Нестану мапе с коже. Уистину,

Ко би решио овде да остане:
Лед одолева окретању, наслаге
Лирике жуде за тегљачем; снови
У оковима са црне санте спуштају
Појасеве. Колико је само овде

Ведре прозирности: жуборе
Извори и крошње, на длану пева
Срце славуја и пастрмке, у речи
Тарлија радост, разноси полен.
Знам ко је увек овде; никуд не иде,

Журно описује предео; пореди га
Са видљивим пејзажима, слике
Износи да биће затечено у њему
Свикне на њих и разговетно каже:
Остајем овде, знам како је души.

САСУД

Номади, јездили су кроз
Низију, нису топили руде,
А оставили су најлепше
Предмете, свечану поезију
Од злата: посуде, тотеме,
Накит; неукротиви Хуни.

Злато су, тај зној богова,
Отимали, или добијали
Од Римљана у замену
За поштеду од разарања.
Сливао се зној у веште
Руке и срца која су знала

Да лепота трајаће заувек,
Већа од царстава и страсти.
Онако дивља, стварала су.
Остали су читљиви докази,
Атилин есцајг, на пример,
Да богови нису залуд близу

Сунца; да је мени жеженога
Зноја, не бих шпартао пустама
Ума, дизао куле. Ковао бих
Лепоту; милостивио звери
И тиране, што и сада чиним
У посудници за божје сузе.

РЕЗ

Без припреме ређали су се снимци у истом кадру,
Предели су остајали на њима, заједно с људима
Чије су руке од јутра до вечери редиле поља
И воћњаке; једно с мишљу што још се дивље
Обрушава на крошње и пчеле, на зрна кукуруза
И њихове птице, на кровове и преплашена срца
Испод њих, на градове и улице намах затрпане
Рушевинама које уклања снимак дечјег осмеха
И радости над измаштаним цртежом бољег света,

У коме припрема претходи покрету, усхиту
Или очајању, а њој претходи спокој, као што је
Први овај рез пред столом за монтажу кад, одан
Својој невидљивој уметности, монтажер почиње
Посао, а редитељ се смеши, јер памти колико
Је било опомена, неповратних неспоразума,
Благ, сигуран да сам забележио и противљење
И своју сумњу, хотећи само јаснији његов лик
И руку у тајној уметности вођења кроз живот.

КРИК СУМЊЕ

Кад си чуо крик изведеног у пустињу
На погубљење, сигурно си помислио
Да то је глас из филма о копулацији.
Вапај залуталог у ментални завод
Кад је струјао ваздухом и ковитлао
Честице бола, веровао си да је нашао
Помоћ залутали у поезију изопштених.
Дете кад је прободено шрапнелом,
Чуо си договор анђела изнад одра,
Био убеђен да срце метала хаје за њих.
Све си чуо толико пута, и увек си
Исто помислио, веровао, био убеђен.

А ја, ја сумњам у све што чујем,
Болан, одбијам помисао да сам жив,
Не верујем колању ове крви, убеђен
Сам да ме нема због огромног крика
У ковитлацу мог бола. У тебе само

Не сумњам, јер није твоје да чујеш
И видиш, твоје је само да уђеш у срце.
Створио си га, и помислио, поверовао,
Био убеђен да је довољно што бије.

ВИДИШ ЛИ

У зраку што јача у румени
На истоку и налази пукотину,
У води прошлој између стења,
Спокојној испод мојих мостова,
На мирној површи спокоја што
Реси дане уливене у прошлост,
Видиш ли своје лице.

Тражиш ли пукотину у блаженом
Осмеху илузионисте који племена
Истребљује, желиш ли његов мрак
Да укинеш и улијеш воду у кратер,
Са бродом на коме оркестар свира
А убоги држе огледала и машу теби:
Видиш ли своје лице.

Спокојан, пушташ да антилопа
Измакне чељусти, јер знаш да ће
Домороци нахранити леопарда
И плесати уз ватру, славећи сваку
Пукотину коју отвориш на своду.
У барици, у сенци ђинђува и душе,
Видиш ли своје лице.

Видиш ли, или је други био наум;
Да те не види, вода не би кружила.
Страх не би постојао да није звера,
А звер види страх и твоје насмешено
Лице у пени; на чистину изводи тело
Да прочитам кад у крви покренеш усне:
Видиш ли своје срце.

О ПЕСНИКУ

Живорад Недељковић (Краљево, 1959), песник и уредник песничких књига.

Од 2002. године ради као уредник у издавачкој делатности Народне библиотеке „Стефан Првовенчани“ у Краљеву.

Књиге песама: *Погрешна прогноза* (1991), *Мајка* (1994), *Тутин и још педесет песама* (1998), *Језик увелико* (2000), *Тачни стихови* (2001), *Сушти послови* (изабране и нове песме, 2002), *Негде близу* (2003), *Други неко* (2005), *Овај свет* (2009), *Неумерени рад година* (изабране песме, 2011), *Надмоћ метафоре* (изабране песме, двојезично издање на српском и француском језику, 2012), *Талас* (2012), *Звездано поље* (изабране песме, двојезично издање на српском и македонском језику, 2014) и *Улазак* (2014).

„Змајеву награду“ Матице српске и Награду „Бранко Миљковић“ добио је за књигу *Тачни стихови*, а Награду „Ђура Јакшић“ за књигу *Негде близу*.

Поводом „Змајеве награде“ за књигу *Тачни стихови* објављен је зборник радова *Поезија Живорада Недељковића* (2003).

Песме Живорада Недељковића су превођене на енглески, француски, руски, шпански, немачки, пољски и македонски језик.

У издању *Архипелага* објављене су Недељковићеве књиге песама: *Овај свет* (2009), за коју је добио Награду „Меша Селимовић“ за најбољу књигу године и Награду „Јефимијин вез“, *Талас* (2012), за коју је добио Награду „Васко Попа“, и *Улазак* (2014), за коју је добио Награду „Раде Драинац“.

За укупно песничко дело добио је Дисову награду (2010) и Награду „Жичка хрисовуља“ (2016).

Живи у Чачку.

САДРЖАЈ

Знам да сам ту	5
----------------------	---

I

Успон	9
Време на поду	11
Вежбање стрпљења	13
Дрозд	14
Међу решеткама	15
Кутијица	17
Понорница	18
Чиста срећа	19
Техника преживљавања	20

II

Примицање	25
Јеванђеље по срцу	26
Без премца	27
Право на ћутњу	28
Сијалице	29
Избица	30
Једна смрт	31
Пахуље	32
Немост	33
Дани препуни злочина	34
Узлет	35

III

Со	39
Уље на води	40
Коса	41
Удари	42
После смрти	43

Њих две	45
Краљевско опхођење	46
Залазак	47
Огромна туга	48
На уздигнутој обали	49
Дубина	50

IV

У другој мисли	53
Тренуци среће	54
Посмртна маска	55
Предео над Врњачком Бањом	56
Звер у срцу	57
Муњевито сећање	58
Као неко	59
Поток у ноћи	60
Пука обичност	61
Неспутани облици	62
Најпосвећенији	63

V

Срастање	67
Напасник	68
Хладна планина	69
Шине	70
Грудве	71
Читљивост	72
Невидљиво брдашце	73
Пред недовршеном сликом	74
Причест	75
Једино тело	76
Сав један бол	77

VI	
Час је.....	81
Блато.....	82
Лишавајући се потреба	83
Љуска сећања.....	84
Изнад себе.....	85
Описи тела	86
Сасуд	87
Рез.....	88
Крик сумње.....	89
Видиш ли.....	90
<i>О песнику</i>	91

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

ISBN 978-86-523-0227-7
COBISS.SR-ID

Живорад Недељковић
УСПОН

АРХИПЕЛАГ

Теразије 29/II, Београд

тел: 011 33 44 536

011 33 44 427

063 16 43 609

e-mail: redakcija@arhipelag.rs

klub@arhipelag.rs

knjige@arhipelag.rs

www.arhipelag.rs

За издавача

Гојко Божовић

Технички уредник

Душан Шевић

Лектор

Марија Јовановић

Коректор

Ката Коцић

Штампа

ЗД+, Београд

ISBN

978-86-523-0227-7